

KALLA ORQA CHUQURCHASI O'SMALARI DIAGNOSTIKASI VA XIRURGIK DAVOLASH NATIJALARI

Jo'rayev Anvar Mamatmurodovich

*Samarqand Davlat tibbiyot universiteti qoshidagi neyroxirurgiya va
neyroreabilitatsiya ixtisoslashtirilgan ilmiy markazi*

Samarqand, O'zbekiston

Email: dranvarjuraev@gmail.com

Annotatsiya. *Kalla orqa chuqurchasi o'smalari markaziy asab tizimining murakkab va hayot uchun xavfli patologiyalaridan biri bo'lib, ular asosan miyacha, miya ustuni va IV qorinchaga yaqin anatomik tuzilmalarni zararlaydi. Ushbu maqolada kalla orqa chuqurchasi o'smalarining klinik belgilari, zamonaviy diagnostika usullari hamda xirurgik davolash natijalari tahlil qilindi. Tadqiqot davomida bemorlarning nevrologik simptomatikasi, magnit-rezonans tomografiya va kompyuter tomografiya ko'rsatkichlari, operatsiya oldi va keyingi holati o'rganildi. Jarrohlik aralashuvning samaradorligi o'smaning joylashuvi, hajmi, gistologik turi va miya ustuni bilan munosabatiga bog'liq ekani aniqlandi. Mikroxirurgik texnologiyalar, intraoperatsion neyromonitoring va zamonaviy anesteziologik yondashuvlar qo'llanilishi operatsion xavflarni kamaytirish va reabilitatsiya muddatini qisqartirishga xizmat qildi. Olingan natijalar erta tashxis qo'yish va individual jarrohlik taktikasini tanlash bemorlarning hayot sifatini yaxshilash hamda asoratlar sonini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega ekanini ko'rsatdi.*

Kalit so'zlar: *kalla orqa chuqurchasi, miya o'smalari, miyacha o'smalari, miya ustuni, magnit-rezonans tomografiya, mikroxirurgiya, neyromonitoring, xirurgik davolash natijalari, nevrologik simptomatika, reabilitatsiya.*

Kirish

Neyroxirurgik amaliyotga zamonaviy neyroradiologik tadqiqot usullarini (MRT (kontrastli, spektroskopiya, traktografiya, angiografiya), MSKT) joriy etish bilan kalla orqa chuqurchasi o'smalarini aniqlash sezilarli darajada oshdi. Shunga qaramasdan, o'smalarining bir qancha anatomik sohalarni zararlashi, jarayonga bosh miya nervlari va magistral qon-tomirlarning qo'shilishi, miya to'qimalarining intrakranial o'smalar bilan kompressiyasi o'smalarni zararlangan to'qimalar bilan radikal olib tashlashni qiyinlashtiradi. Kalla orqa chuqurchasi o'smalarida operatsiyadan keyingi erta davrdagi

o'lim darajasi 8% dan oshmaydi, ammo 46% bemorlarda operatsiyadan keyingi erta davrda og'ir nevrologik asoratlarni kuzatiladi.

Dolzarliligi. Kalla orqa chuqurchasi o'smalari zamonaviy neyroxirurgiyaning eng murakkab va dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi. Ushbu sohada joylashgan o'smalar bosh miya nervlari, miya ustuni (brainstem), IV qorincha va magistral qon tomirlarga yaqin anatomik hududda rivojlanishi sababli yuqori xavf guruhiga kiradi. Zamonaviy adabiyotlarga ko'ra, kalla orqa chuqurchasi o'smalari intrakranial o'smalarining sezilarli qismini tashkil etadi hamda ularning diagnostikasi va jarrohlik davolashi yuqori texnologik yondashuvni talab qiladi [1,2].

So'nggi yillarda magnit-rezonans tomografiya (MRT), kontrastli MRT, MR-spektroskopiya va perfuzion tekshiruvlarning amaliyotga keng joriy etilishi o'smalarni erta aniqlash va differensial diagnostikasini yaxshilash imkonini bermoqda [3,10]. JSSTning 2021-yildagi markaziy asab tizimi o'smalari tasnifi molekulyar-genetik mezonlarning joriy etilishi bilan o'smalarining aniq tashxisini qo'yish va prognozini baholashni yangi bosqichga olib chiqdi [7].

Shunga qaramay, kalla orqa chuqurchasi o'smalarini jarrohlik yo'li bilan davolashda operatsiyadan keyingi asoratlarni yuqoriligicha qolmoqda. Turli manbalarga ko'ra, operatsiyadan keyingi erta davrdagi o'lim ko'rsatkichi 5–10% atrofida bo'lsa-da, og'ir nevrologik asoratlarni 30–50% bemorlarda kuzatilishi mumkin [6,11]. Ayniqsa, miyacha-ko'prik burchagi o'smalari va miya ustuni sohasidagi o'smalarda mikroxirurgik anatomiya murakkabligi operativ yondashuvni takomillashtirishni talab qiladi [12].

Radiologik belgilarni chuqur tahlil qilish, kontrast to'planish xususiyatlarini baholash va zamonaviy neyroimaging usullarini qo'llash operatsiya hajmini rejalashtirish hamda funksional natijalarni yaxshilashda muhim ahamiyatga ega [8,9].

Shu sababli kalla orqa chuqurchasi o'smalarining zamonaviy diagnostikasi va xirurgik davolash natijalarini kompleks tahlil qilish, operativ yondashuvlarni takomillashtirish va asoratlarni kamaytirish bugungi kunda neyroxirurgiyaning dolzarb masalalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Ishning maqsadi

Kalla orqa chuqurchasi o'smalarining zamonaviy diagnostikasi va xirurgik davolash natijalarini tahlil qilish.

Materiallar va usullar

SamDTU huzuridagi Neyroxirurgiya va neyroeabilitatsiya ixtisoslashtirilgan ilmiy-amaliy markazida 2022-yil yanvar oyidan 2025-yil iyun oyigacha davolangan

169 nafar bemor tadqiqot uchun tanlab olindi. Bemorlarning barchasi kontrastli MRT va MR spektroskopiya tekshiruvlaridan o'tkazildi.

Natijalar

Tekshiruv o'tkazilgan bemorlarning 91 nafari (53,84%) erkaklar, 78 nafari (46,16%) ayollarni tashkil qildi. 169 nafar bemorda o'tkazilgan MRT tekshiruvi natijasida o'smalar 15,4% (26 ta) miyacha o'ng gemisferasida, 11,2% (19 ta) miyacha chap gemisferasida, 13,6% (23 ta) IV qorincha va miyacha chuvalchangsimon qismida, 10,6% (18 ta) uzunchoq miya va miya ko'prigida, 7,1% (12 ta) pineal sohada, 24,8% (42 ta) o'ng miyacha-ko'prik burchagi sohasida, 17,1% (29 ta) chap miyacha-ko'prik burchagi sohasida joylashganligi aniqlandi. 169 nafar bemorning 138 nafari rejali ravishda operativ davolandi. Operatsiyalarning 45 tasi paramedian usulda, 23 tasi median usulda, 67 tasi retrosigmoid usulda, 2 tasi ensa sohasida kraniotomiya qilib transtentorial usulda, 1 tasi kalla o'rta chuqurchasi orqali transpiramid-al-translabirintal usulda amalga oshirildi. Operatsiya qilingan bemorlarning 84 nafarida (60,8%) operatsiyadan keyingi erta davrda nur va ximiyaterapiya muolajalari o'tkazildi. 7 nafar (5%) bemorda operatsiyadan keyingi erta davrda letallik kuzatildi.

Xulosalar

O'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatadiki, kalla orqa chuqurchasi o'smalari diagnostikasi va xirurgik davolash usullarini yanada rivojlantirish orqali bemorlarning hayot sifatini yanada yaxshilash va o'lim ko'rsatgichini kamaytirish imkoniyati mavjud.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Greenberg M.S. *Handbook of Neurosurgery*. 9-nashr. New York: Thieme; 2020.
2. Youmans J.R., Winn H.R. *Youmans and Winn Neurological Surgery*. 8-nashr. Philadelphia: Elsevier; 2023.
3. Osborn A.G. *Osborn's Brain: Imaging, Pathology, and Anatomy*. 2-nashr. Salt Lake City: Amirsys; 2018.
4. Barkovich A.J., Raybaud C. *Pediatric Neuroimaging*. 6-nashr. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2019.
5. Al-Mefty O. *Operative Atlas of Meningiomas*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2014.
6. Samii M., Tatagiba M. Experience with 1000 vestibular schwannomas (acoustic neuromas). *Neurosurgery*. 1997;40(2):248–262.

7. Louis D.N., Perry A., Wesseling P., et al. The 2021 WHO Classification of Tumors of the Central Nervous System. *Acta Neuropathologica*. 2021;142(2):223–241.
8. Koeller K.K., Rushing E.J. From the archives of the AFIP: posterior fossa tumors in adults. *Radiographics*. 2004;24(2):559–581.
9. Smirniotopoulos J.G., Murphy F.M., Rushing E.J., et al. Patterns of contrast enhancement in the brain and meninges. *Radiographics*. 2007;27(2):525–551.
10. Law M., Yang S., Wang H., et al. Glioma grading: sensitivity, specificity, and predictive values of perfusion MR imaging and proton MR spectroscopic imaging. *Radiology*. 2003;228(3):865–871.
11. Ramina R., Mattei T.A., Soria M.G., et al. Surgical management of posterior fossa tumors. *Neurosurgical Review*. 2010;33(4):421–435.
12. Rhoton A.L. The cerebellopontine angle and posterior fossa microsurgical anatomy. *Neurosurgery*. 2000;47(3 Suppl):S93–S129.